

Négy alkotmányterv – négy jövőkép

A Policy Solutions összehasonlító háttérelmzése a Fidesz-KDNP, az MSZP, az LMP és a Szociális Unió alkotmánykoncepciójáról

2011. március

Vezetői összefoglaló

A lakhatáshoz való jog az egyetlen, alapvető jogokkal kapcsolatos alkotmányváltoztatási kérdés, amelyben egyetértenek az egyes pártok. A négy alkotmányterv összehasonlítása jól mutatja a négy párt radikálisan eltérő elképzeléseit Magyarország jövőjéről – áll a Policy Solutions háttérelmezésében. A politikai elemző intézet a Fidesz-KDNP, az MSZP, az LMP és a Szociális Unió alkotmánykoncepcióit elemezte és hasonlította össze.

A Policy Solutions elemzése alapján a négy alkotmánytervezet közül egyedül a Fideszé viszonyul engesztelhetetlenül kritikusan a hatályban lévő Alkotmányhoz. A kormánypárti tervezet szövegjavaslata kimondja a korábbi dokumentum érvénytelenségét, mivel véleményük szerint az „egy zsarnoki rendszer alapja volt”. Az MSZP és az LMP viszonya 1989-1990-hez gyökeresen más, mint a Fideszé: a két ellenzéki párt fő helyen rögzítené a rendszerváltás jogállami eredményeit. A Szociális Unió preambuluma nem alakít ki viszonyt az utóbbi évszázad fontos fordulópontjaival, de megemlékezik az ezeréves nemzeti kultúráról és a jogállamiságról.

Az állam világnézeti semlegességét az MSZP és az LMP is nyíltan deklarálná, szó szerint beleírná az új alkotmányba. Ezzel szemben a Fidesz szövegjavaslata egyértelműen értéktelített, alapértékei, hivatkozási alapjai a konzervatív megközelítésben gyökereznek. A határon túliakért vállalt felelősség viszont mára a politikai pártok között közös ponttá vált, valamilyen formában mind a négy koncepcióban találkozunk a témával.

A környezetvédelem és a fenntartható fejlődés jelentős felértékelődését mutatja, hogy az 1989-es alkotmányszövegben olvasható „szociális piacgazdaság” meghatározás az LMP és Szili Katalin javaslataiban is „ökoszociális piacgazdasággá” bővült. A fenntarthatósági és társadalmi szempontok a Fidesz és az MSZP javaslatában is hangsúlyosan jelennek meg, azonban a szocialisták nem használnak konkrét megnevezést az általuk preferált gazdasági rendszerre, mindössze körülírják azt.

A négy párt koncepciója alapján látszik, hogy a Fidesz tervezete - figyelembe véve az EU Alapjogi Chartáját - tartalmazza a legalaposabb átalakításokat az alapvető jogok és kötelezettségek tekintetében. Mindössze néhány olyan alapjog van, melyhez a kormánypárt nem nyúl hozzá, ráadásul számos új kötelezettséget is megfogalmaz.

Az élethez való joggal kapcsolatban a legtöbb vitás kérdést a magzat védelme és az ebből következő esetleges abortusztilalom veti fel. E tekintetben - a politikai diskurzust követők számára talán meglepő módon – a Fidesz és az MSZP javaslata lényegében megegyezik. A Fidesz szerint „a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg”, míg az MSZP koncepciójában az szerepel, hogy „az állam köteles védelmet (...) nyújtani a még meg nem

született, de emberként fejlődő életnek (...).” Ugyanakkor mindegyik alkotmány-koncepció hallgat a – magyarok körében népszerű - halálbüntetés tiltásáról, holott erről több Magyarország által is aláírt nemzetközi szerződés rendelkezik.

Bár a lakhatáshoz való jog a jelenlegi alkotmányban nem szerepel, mind a négy alkotmány-koncepcióban megjelenik. Az alapvető jogokkal kapcsolatos változtatások közül ez az egyetlen kérdés, melyben egyetértés van a négy párt véleményében. Ugyanakkor hiába szerepel az Európai Unió Alapjogi Chartájában a szexuális orientáció alapján történő megkülönböztetés tilalma, ezt a tilalmat csak Szili Katalin javaslata tartalmazza, a jelenlegi alkotmány és a másik három párt koncepciója nem.

Az Országgyűlés munkájával kapcsolatban a Fidesz koncepciójának legfontosabb változtatása, hogy ha március 31-ig nem fogadják el az ország költségvetését, akkor új választást kell tartani. Ez a kitétel azonban ugyanígy szerepel az LMP programjában is. Az LMP ráadásul feloszlathatóvá tenné az országgyűlést abban az esetben is, ha bizonyos számú alkotmányos mulasztást adott határidőre nem számol fel, illetve ha jelentősen eltér a kormányprogramjától. Összességében mind a Fidesz, mind az LMP a mostaninál több lehetőséget biztosítana arra, hogy a parlament a négyéves ciklusa letelte előtt feloszlásra kerüljön.

Az Alkotmánybíróság hatáskörei körüli politikai törésvonal erősségét jelzi, hogy az MSZP és az LMP is fő helyen jelezte egyet nem értését az intézmény hatásköreinek csorbításával. Az LMP a hatáskörök visszaállításával nem is elégedne meg, számos új jogkörrel növelné az Alkotmánybíróság hatalmát.

Bíró Nagy András – Boros Tamás

A szerzők a Policy Solutions politikai elemzői

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló.....	2
1. Bevezetés és módszertan	5
2. Szimbolikus elemek a pártok alkotmánytervezeteiben.....	6
2.1. Preambulumban rögzítendő értékek.....	6
2.2. Viszony a múlthoz és a korábbi Alkotmányhoz.....	6
2.3. Nemzeti jelképek.....	8
2.4. Világnézeti semlegesség.....	8
2.5 Gazdasági rendszer meghatározása	9
2.6 Az ország meghatározása.....	9
3. Alapvető jogok és kötelezettségek.....	10
3.1. Élethez és emberi méltósághoz való jog.....	10
3.2. Szabadsághoz és személyi biztonsághoz fűződő jog.....	10
3.3. Személyhez fűződő jogok, családi élet tiszteltben tartása.....	11
3.4. Személyes adatok és magántitok védelme, közérdekű adatok megismeréséhez való jog.....	11
3.5. Gondolat, lelkiismereti- és vallásszabadság.....	11
3.6. Véleménynyilvánításhoz és sajtószabadsághoz való jog.....	11
3.7. Egyesülési jog.....	12
3.8. Nemzeti és etnikai kisebbségek joga.....	12
3.9. Választójog.....	12
3.10. A tulajdonhoz és örökléshez való jog.....	13
3.11. Törvény előtti egyenlőség, esélyegyenlőség.....	13
3.12. Munkához való jog.....	13
3.13. Szociális biztonsághoz való jog.....	14
3.14. Lakhatáshoz való jog.....	14
3.15. Menedékjog.....	14
3.16. Honvédelmi kötelezettség.....	14
3.17. Egyéb jogok.....	15
3.18. Összefoglalás.....	15
4. Az állam intézményrendszere.....	17
4.1. Országgyűlés és Kormány.....	17
4.2. A Köztársasági Elnök.....	18
4.3. Alkotmánybíróság.....	18
4.4 Helyi önkormányzatok.....	19
4.5 Országgyűlési biztosok.....	20
4.6 Állami Számvevőszék.....	20
4.7 Költségvetési Tanács.....	20
4.8 Bírói szervezet és ügyészség.....	21

1. Bevezetés és módszertan

2011 áprilisában az Országgyűlés elfogadja Magyarország új Alkotmányát. Az alkotmányozásban ugyan mindössze két alkotmánytervezet (a Fidesz-KDNP és a Szociális Unió szövegjavaslatának) érdemi vitája zajlik, továbbá az MSZP és az LMP távolmaradásával tüntet a folyamat egészével szemben, mégis érdemesnek tartjuk megvizsgálni, hogy az egyes pártok koncepciói alapján milyen állam- és világképek rajzolódnak ki. Összehasonlító elemzésünkben ezért azt vizsgáljuk, hogy a két alkotmánytervezet (Fidesz-KDNP, Szociális Unió), illetve a két alkotmánykoncepció (MSZP, LMP) miben hasonlít, és miben tér el egymástól. A vizsgálat során a politikai közbeszédet és a pártpolitikai csatákat leginkább meghatározó témákra fókuszáltunk - ebből következően nem érintettük az egyes alkotmánykoncepciók minden egyes részletét. A Jobbik nem készített alkotmánykoncepciót, ezért a radikális jobboldali párt – más forrásokból helyenként rekonstruálható – álláspontjai jelen elemzésünkben kimaradnak.

Három szempont szerint hasonlítottuk össze a rendelkezésre álló dokumentumokat. Az első fejezetben a szimbolikus elemekre vonatkozó elképzeléseket vizsgáltuk. A második részben az alapvető jogokkal kapcsolatos pontokat hasonlítottuk össze. A harmadik részben pedig az állam felépítését érintő koncepciókat vetettük össze egymással. Viszonyítási alapnak minden esetben a hatályos alkotmány szövegét tekintettük. Az egyes pártok tervezeteinek, koncepcióinak a 2011. március 25-én rendelkezésre álló változatát vettük alapul.

2. Szimbolikus elemek a pártok alkotmánytervezeteiben

2.1. Preambulumban rögzítendő értékek

Az elkészült alkotmányozási koncepciók és szövegjavaslatok alapján egyértelműen a Fidesz-KDNP fordítja a legnagyobb figyelmet a politikai hitvallásként is értelmezhető Preambulumra, a kormánypártok rögzítik e részben a legtöbb alapvetet és értéket. Konzervatív értékrend dominálja a Fidesz-KDNP szövegét – ilyen például a többszöri hivatkozás a kereszténység szerepére, a Szent Koronára, a család és a nemzet, mint együttélésünk legfőbb kereteinek kiemelése, a határon túliak iránt vállalt felelősség. Emellett számos más érték is helyet kap, a konzervatív irányvonal mellett más ideológiai irányzatokból is merítve (pl. jövő nemzedékek iránti felelősség, szegények megsegítésének kötelessége), a hangsúlyos helyet azonban nem ezek foglalják el.

A szociális dimenzió sokkal erősebb az MSZP és a Szociális Unió javaslataiban. A szocialisták a „fenntartható fejlődés mellett a szellemi és a gazdasági-szociális jólét elősegítését” tartják az állam legfontosabb feladatának, és úgy vélik, Magyarország alkotmányának a szabadság, egyenlőség, testvériség szellemiségét, illetve a tolerancia, az igazságosság és a szolidaritás értékeit kell magában foglalnia. A volt szocialista Szili Katalin a mindössze néhány soros Preambulumában is helyet szorítana az ökoszociális piacgazdaság célkitűzésének, mely elképzelése szerint egy „fenntarthatóan gyarapodó” államhoz vezetne. Az LMP – mely hangsúlyozza, hogy nem terhelné potenciálisan megosztó értéktartalommal a Preambulumot – államcélként a fenntarthatóságot jelöli meg. A határon túliakért vállalt felelősség viszont mára a politikai pártok között közös ponttá vált, valamilyen formában mind a négy koncepcióban találkozunk a témával.

2.2. Viszony a múlthoz és a korábbi Alkotmányhoz

A négy elképzelés közül egyedül a Fideszé viszonyul engesztelhetetlenül kritikusan a hatályban lévő Alkotmányhoz. Szövegjavaslata kimondja a korábbi dokumentum érvénytelenségét, mivel véleményük szerint az „egy zsarnoki rendszer alapja volt”. A múltból fontos viszonyítási alap ugyanakkor 1956, amiből az ország mai szabadságát származtatják. Fontosnak tartja a Fidesz meghatározni azt az időbeli keretet, amelyet az elvesztett állami önrendelkezés korának tart: ez az 1944. március 19. – 1990. május 2. közötti időszak.

Az ezeréves államiságra is többször utal a szöveg, és ez az a keret, amelyet Szili Katalin szövegtervezete is használ. A Szociális Unió Preambuluma nem alakít ki viszonyt az utóbbi évszázad fontos fordulópontjaival – 1989-cel sem –, de megemlékezik az ezeréves nemzeti kultúráról és a jogállamiságról. Az MSZP és az LMP viszonya 1989-1990-hez gyökeresen

különbözik a Fidesztől: a két ellenzéki párt egyaránt fő helyen rögzítené a rendszerváltás jogállami eredményeit.

I. táblázat. Szimbolikus elemek a négy párt alkotmánytervezeteiben és -konceptióiban

	A Fidesz alkotmány-tervezete	Az MSZP alkotmány-konceptiója	Az LMP alkotmány-konceptiója	A Szociális Unió alkotmány-tervezete
Preambulumban rögzítendő értékek	<p>Utalás a kereszténységre, Szent Koronára, 1956-ra</p> <p>Alapelvek hosszas kifejtése: szabadság, kultúra, munka, biztonság, rend, jövő nemzedékek, szellemi alkotások, szegények megsegítése, nemzeti együttműködés</p>	<p>Európai és a nemzetközi közösséghez tartozás a szabadság, egyenlőség, testvériség értékei</p> <p>Célja az emberi és állampolgári jogok biztosítása, a jogállamiság és a népszuverenitás</p>	<p>A '89-90-es alkotmány értékeinek megőrzése</p> <p>Fenntartható fejlődés, generációk közötti és környezeti igazságosság, állampolgári részvétel</p>	<p>Hitet tesz a demokrácia eszményei és intézményei mellett</p> <p>Fenntarthatóan gyarapodó állam</p> <p>Emberi, polgári és közösségi jogok védelme, nemzeti kultúra és egyetemes emberi értékek</p>
Viszony a múlthoz és a korábbi alkotmányhoz	Ezer éves államiság, a nemzeti önrendelkezés 1944-ben megszakadt, 1990-től számítjuk újra	Utalás az 1989-90-es alkotmány értékeinek tiszteletben tartására	Utalás az 1989-90-es alkotmányra, amit legitim alaptörvényként fogad el az LMP	Ezer éves államiság, jogfolytonosság biztosítása
Nemzeti jelképek	Címer, zászló („történelmileg kialakult más formák” szerint is), Himnusz	„A Magyar Köztársaság nemzeti jelképei nem változnak, a nemzeti jelképek köre a Himnusszal bővül”	A koncepcióban nincs szó nemzeti jelképekről	Címer, zászló, Himnusz – a jelenlegi alkotmánynak megfelelő helyen
Világnézeti semlegesség	Nem semleges, konzervatív	„Az állam világnézetiileg semleges.”	Világnézeti semlegesség, az „egyenlő tisztelet elve” alapján	Kimondatlan semlegesség, de a kiterjedt szociális jogok elsődleges fontosságúak

Gazdasági rendszer meghatározása	„Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik.”	Piacgazdaság, amely „a fenntartható fejlődést és a gazdaság egyensúlyát biztosító állami szabályozáson, a környezet és a fogyasztók jogainak védelmén alapul.”	Ökoszociális piacgazdaság	Ökoszociális piacgazdaság
Az ország meghatározása	„Magyarország független, demokratikus jogállam”	„A Magyar Köztársaság független, demokratikus és szociális jogállam”	Nincs pontos definíció, de több utalás van a „demokratikus jogállamra”	Parlamentáris köztársaság

2.3. Nemzeti jelképek

A kérdésben viszonylagos egyetértés mutatkozik a Fidesz, az MSZP és a Szociális Unió javaslatai között. A címer, a zászló és a Himnusz mindhárom elképzelés szerint nemzeti jelképnek számít. Némi különbséget az jelent, hogy a Fidesz egy közelebbről meg nem határozott kitévelt tesz (eszerint „történelmileg kialakult más formák” szerint is lehet használni a zászlót), Szili Katalin pedig megkülönböztetné az állami és a nemzeti zászlót (előbbi tartalmazná a címet is). Az LMP alkotmánykonceptiójában nem ismerteti álláspontját a nemzeti jelképekről.

2.4. Világnézeti semlegesség

Az állam világnézeti semlegességét az MSZP és az LMP is nyíltan deklarálná, szó szerint beleírná az új alkotmányba. Ez változás a hatályos alkotmányhoz képest, azt ugyanis úgy szokás a világnézeti semleges alaptörvények köré sorolni, hogy közben erre vonatkozó utalást a szöveg nem tartalmaz. A Szociális Unió javaslata követi leginkább ezt a szemléletet, bár azt érdemes megjegyezni, hogy a szociális jogok kiemelt helyen való szerepeltetése jelez egyfajta elkötelezettséget a baloldali gazdasági értékek mellett. A Fidesz szövegjavaslata egyértelműen értéktelített, alapértékei, hivatkozási alapjai a konzervatív megközelítésben gyökereznek. Az alkotmányozás folyamatában éppen ez, a világnézeti semlegesség elvének mellőzése kavarta talán a legnagyobb vihart.

2.5 Gazdasági rendszer meghatározása

A gazdasági rendszer elnevezését mind a négy koncepció megváltoztatná. A környezetvédelem és a fenntartható fejlődés jelentős felértékelődését mutatja, hogy az 1989-es alkotmányszövegben olvasható „szociális piacgazdaság” meghatározás az LMP és Szili Katalin javaslataiban is „ökoszociális piacgazdasággá” bővült. E definíció jelzi a két tervezet elkötelezettségét a szociális szempontok mellett, de egyben legalább egyenrangú célként kezelik egy fenntartható, a környezeti szempontok iránt érzékeny állam megteremtését. Az LMP ennek jegyében alkotmányba foglalná a környezeti és társadalmi hatástanulmányok kötelezettségét, Szili Katalin pedig kimondaná a környezet, a természet, a termőföld és a vízkészlet alkotmányos védelmét.

A fenntarthatósági és társadalmi szempontok az MSZP javaslatában is hangsúlyosan jelennek meg, azonban a szocialisták nem használnak konkrét megnevezést az általuk preferált gazdasági rendszerre, mindössze körülírják azt. Eszerint a piacgazdaság kontroll alatt tartását tartják a legfőbb célnak, amely a környezeti, a társadalmi és fogyasztóvédelmi szempontok tiszteletben tartása által valósulhat meg. A Fidesznél a szociális szempont a gazdasági definíció leírásából hiányzik. A kormánypártok szerint „Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik”, és ehhez ugyanaz a cikk mindössze annyit tesz még hozzá, hogy az állam fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben és védi a fogyasztók jogait.

2.6 Az ország meghatározása

Szintén fontos szempont, hogy melyik koncepció mit tart elsődlegesen fontosnak elmondani az országról. Annak ellenére, hogy a Fidesz tervei szerint átnevezi az országot (a „Magyarország” elnevezés veszi át a „Magyar Köztársaság” helyét), a jelzők használatakor szó szerint követi az 1989-es szöveget – független, demokratikus jogállamnak nevezi Magyarországot. Az MSZP e tekintetben is kidomborítja a szociális dimenziót, a „független, demokratikus és szociális jogállam” definíciót használja az országra vonatkozóan. Az LMP alkotmánykonceptiója ilyen meghatározást nem használ, de az „1989-es jogállami forradalomra” való számos hivatkozás, illetve a „demokratikus jogállam” kifejezés gyakori használata is azt jelzi, hogy az 1989-es definícióval alapvetően egyetért a párt. A Szociális Unió sem gondolkodik más rendszerben, de új kifejezéssel („parlamentáris köztársaság”) írná le azt.

3. Alapvető jogok és kötelezettségek

Az alkotmányban található alapvető jogok és kötelezettségek tekintetében számos – Magyarország által is ratifikált - nemzetközi egyezmény ad irányt, így az egyes pártok viszonylag szűk keretek között mozoghatnak a tekintetben, hogy milyen területeket tartalmazzon az alaptörvény ezen fejezete. Így az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, az Emberi Jogok Európai Egyezménye, az Európai Unió Alapjogi Chartája, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egységokmánya, a Gazdasági, Szociális, Kulturális Jogok Nemzetközi Egységokmánya, a Gyermekek Jogairól szóló egyezmény nemcsak kötelezettségeket jelent Magyarország számára, hanem egyértelmű iránymutatást is az alkotmányban lefektetett jogok tekintetében.

Az alábbiakban áttekintjük, hogy az egyes pártok mely jogokkal kapcsolatban milyen változtatási javaslatokkal éltek.

3.1. Élethez és emberi méltósághoz való jog

Az élethez való joggal kapcsolatban a legtöbb vitás kérdést a magzat védelme és az ebből következő esetleges abortusztilalom veti fel. E tekintetben - a politikai diskurzust követők számára talán meglepő módon – a Fidesz és az MSZP javaslata lényegében megegyezik. A Fidesz szerint „a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg”, míg az MSZP koncepciójában az szerepel, hogy „az állam köteles védelmet (de nem alanyi jogot) nyújtani a még meg nem született, de emberként fejlődő életnek (...)”. Az LMP és Szili Katalin nem javasol változtatást ezen a téren. Az ökopárt viszont explicite belefoglalná a személyes önrendelkezés szabadságát az alaptörvénybe.

Az Európai Unió Alapjogi Chartájában megjelenő rabszolgaság, klónozás, szerv eladás tilalmát a Fidesz átveszi és az MSZP is megemlíti. Ugyanakkor mindegyik alkotmánykonceptió hallgat a – magyarok körében egyébként népszerű - halálbüntetés tiltásáról, holott erről több Magyarország által is aláírt nemzetközi szerződés rendelkezik.

3.2. Szabadsághoz és személyi biztonsághoz fűződő jog

A Fidesz jelentős módosítása a szabadsághoz fűződő jogok tekintetében a tényleges életfogytiglani börtönbüntetés lehetőségének alkotmányos szintre emelése. A szöveg kijelenti, hogy „szabadságtól való végleges megfosztásra csak bűncselekmény elkövetése miatt, jogerős bírói ítélet alapján kerülhet sor.” A Lehet Más a Politika pontosan az ellenkező irányból közelít a szabadsághoz fűződő jogok kérdéséhez: a párt a törvénytelenül

fogvatartottak egyszerűbb és teljes körű kártalanítását garantálná. Az MSZP és a Szociális Unió tervezet ezen a területen nem tartalmaz jelentősebb változtatásokat.

3.3. Személyhez fűződő jogok, családi élet tiszteltben tartása

Szili Katalin javaslata kivételével mindegyik koncepció hivatkozik a magánélet tiszteltben tartására. Míg a Fidesz és az MSZP a családi életet tartaná tiszteltben, addig az LMP csak a magánélet tiszteltben tartásáról ír. Az ökopárt a családdal kapcsolatban fontosnak tartja annak védelmét, de nem korlátozná annak fogalmát egy férfi és egy nő kapcsolatára, mert aggályosnak tartja az azonos neműek házasságának társadalmi vita nélküli tiltását.

3.4. Személyes adatok és magántitok védelme, közérdekű adatok megismeréséhez való jog

Az adatvédelem és a közérdekű adatok megismerése tekintetében a Fidesz ismét az Európai Unió irányvonalának megfelelően tett javaslatot: független hatóság ellenőrizné ezen jogok érvényesülését. A Lehet Más a Politika számára láthatóan kiemelt kérdésről van szó, a párt nemcsak az észt modellen alapuló jogvédelmet és az információs önrendelkezés megerősítését javasolja, hanem az állambiztonsági iratok nyilvánosságra hozását is e téma apropóján említi meg koncepciójában. Az MSZP „garanciákkal erősítené meg” a közérdekű adatok megismerésének jogát, a Szociális Uniónak pedig nincsen ezen jogkörrel kapcsolatban javaslata.

3.5. Gondolat, lelkiismereti- és vallásszabadság

Az egyházak tekintetében két eltérő irányt láthatunk az egyes koncepciókban. Míg a Fidesz az egyház és az állam közösségi célú együttműködéséről ír, Szili Katalin pedig kiemeli, hogy „a Köztársaság tiszteltben tartja az egyházak belső autonómiáját, elismeri és támogatja oktatási, karitatív és a társadalom erkölcsi értékrendjét erősítő tevékenységüket”, addig az MSZP az államnak és az egyháznak a társadalom minden szintjén való elválasztását kívánja garantálni. Az LMP pedig nem foglal állást egyház és vallás kérdésében.

3.6. Véleménynyilvánításhoz és sajtószabadsághoz való jog

Az elmúlt hónapok médiatörvénnyel kapcsolatos vitái miatt az alkotmány sajtószabadsághoz való jogokat tárgyaló részét várhatóan különösen nagy figyelem kíséri majd. E szempontból is figyelemre méltó, hogy a kormánypártok javaslatából hiányzik a (jelenleg hatályos alkotmányban szereplő) szólásszabadsághoz való jog (véleményszabadság szerepel a szövegben) és a sajtó sokszínűségének védelme. Feltehetően a médiatörvény „ihlette” a szocialistákat, amikor a hiteles és részrehajlástól mentes tájékoztatáshoz való jogot javasolják

az alaptörvénybe, hasonlóan az LMP-hez, amelyik pártatlan és elfogulatlan tájékoztatást, valamint szabad véleménynyilvánítást - annak érték- és igazságtartalmára tekintet nélkül - kívánnak alkotmányba foglalni.

3.7. Egyesülési jog

Az egyesülési jog kérdésének aktuálpolitikai vonatkozásai az elmúlt években a Magyar Gárda létrehozásával, megszüntetésével és továbbélésével kapcsolatos ügyek voltak. Érdemes tehát ennek tükrében nézni a pártok szövegjavaslatait. Szili Katalin a jelenleg hatályos passzust (politikai célt szolgáló fegyveres szervezet tilalma) egészítené ki azzal a kitételrel, hogy politikai célokat szolgáló *katonai jellegű* szervezet sem hozható létre. Ezen definíció alatt nem nehéz felismerni például a Magyar Gárdát. A Fidesz viszont pont ellentétes irányú javaslatokat fogalmazott meg. Alkotmányjavaslatában – ellentétben a jelenleg hatályos alkotmánnyal - nem deklarálja, hogy tilos politikai célt szolgáló fegyveres testületet létrehozni, illetve hogy kizárólag törvényes célokra lehet szervezet alapítani. E két szigorítás a kapcsolódó sarkalatos törvényekben még megjelenhet, de a jelenlegi kormánypárti alkotmánytervezet mindezt nem tartalmazza.

3.8. Nemzeti és etnikai kisebbségek joga

A nemzeti és etnikai kisebbségekkel kapcsolatban a legjelentősebb változtatás, hogy mind a Fidesz, mind a Szociális Unió új elnevezést kíván bevezetni e téren. A Fidesz a „nemzetiség” és „népcsoport”, Szili pedig az „etnikai közösség” kifejezést tartja jónak. Az MSZP és az LMP nem fogalmazott meg javaslatot e téren.

3.9. Választójog

A választójog kérdése általában az egyik központi eleme az alkotmánykoncepciókkal kapcsolatos politikai vitáknak. Az utóbbi hónapokban a határon túli magyarok szavazati joga és a gyermekek után járó szavazati jog volt a politikai csatározások középpontjában, ezért első körben érdemes megnézni, ezekben a témákban hogyan gondolkodnak az egyes pártok. A Fidesz és Szili Katalin alkotmánytervezete is úgy nyitja ki a határon túli magyarok felé a választójogot, hogy törli a magyarországi lakhellyel rendelkezés feltételét az alkotmányból. A két koncepció közül azonban pont a Fideszé tart meg egy „kiskaput”, a kormánypárt deklarálja, hogy a lakhelyhez kötött választójog sarkalatos törvény része lehet a későbbiekben. A Fidesz ugyancsak nyitva hagyja a lehetőségét a gyermekek után járó szavazati jognak, és törli az európai uniós polgárok önkormányzati és európai parlamenti választásokra vonatkozó választói és választhatósági jogát az alkotmányból. Mivel ez utóbbi uniós tagságunkból fakadóan kötelező, ezért e tekintetben feltehetően sarkalatos törvénnyel kívánja rendezni a kérdést a Fidesz.

Az LMP javasolja, a Fidesz pedig teljesíti azt a pontosítást, hogy ne minden korlátozott cselekvőképességű személy legyen megfosztva választójogától, csak azok, akikkel kapcsolatban a bíróság explicite így rendelkezik.

3.10. A tulajdonhoz és örökléshez való jog

A tulajdonhoz való jog estében szinte megegyezik a Fidesz és a Szociális Unió azon javaslata, hogy a tulajdon társadalmi felelősséggel jár. A kormánypártok szövegéből ezen kívül hiányzik a jelenleg hatályos alkotmányban megtalálható kitétel, miszerint a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül.

3.11. Törvény előtti egyenlőség, esélyegyenlőség

A jelenleg hatályos alkotmány „bíróság előtti egyenlőséget” fogalmaz meg, melyet a Fidesz koncepciója törvény előtti egyenlőségre tágítana. Emellett a kormánypártok tiltanak a fogyatékoság alapján való megkülönböztetést. Ugyanakkor hiába szerepel az Európai Unió Alapjogi Chartájában a szexuális orientáció alapján történő megkülönböztetés tilalma, ezt csak Szili Katalin javaslata tartalmazza, a jelenlegi alkotmány és a másik három párt koncepciója nem.

A Lehet Más a Politika a női-férfi egyenjogúság tekintetében kiemelné a férfiaknak a nőkkel egyenrangú családi szerepvállalását, Szili Katalin javaslata pedig tartalmazza az „egyenlő bánásmód” követelményét. A Magyar Szocialista Párt nem fogalmazott meg esélyegyenlőséggel és a törvény előtti egyenlőséggel kapcsolatban elvárásokat az új alkotmánnyal szemben.

3.12. Munkához való jog

Az általában baloldalinak aposztrofált második generációs jog, a munkához való jog kiemelt szerepet kap mind a Fidesz, mind Szili Katalin alaptörvény-tervezetében. Mindkét szöveg tartalmazza a teljes foglalkoztatottság célját, melyről – és általában a munkához való joghoz kapcsolódó kérdésekről - sem az MSZP, sem az LMP koncepciója nem ír. A kormánypártok a sztrájkjoghoz kapcsolódóan rögzítik a kollektív szerződéshez való jogot, míg a Szociális Unió az indoklás nélküli elbocsátás tilalmát (mely az MSZP koncepciójában és az Európai Unió Alapjogi Chartájában is szerepel) és az élethosszig való tanulás lehetőségét fogalmazza meg.

A Fidesz – a többi párttal ellentétben - a munkát nem csak jognak, hanem kötelességnek is tekinti, koncepciójukban azt írják, hogy „képeségeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához”.

3.13. Szociális biztonsághoz való jog

A szociális biztonság kérdésében az eddigi megfogalmazást („az állampolgároknak joguk van a szociális biztonsághoz”) puhítja a Fidesz koncepciója, mely szerint csak „*törekszik*” az ország a szociális biztonság nyújtására. Ugyanakkor a szociális hálót a kormánypártok kiterjesztik, kötelezik az államot, hogy támogatást nyújtson az anyaság esetén és biztosítsa az időskori megélhetést.

A Magyar Szocialista Párt koncepciója kiemeli, hogy az adott területen elért jóléti szint csökkentése esetén az államnak gondoskodnia kell az átalakítás „vesztéseinek” megfelelő védelméről, kiemelten védve az időskorúakat és segítve a fiatalokat.

3.14. Lakhatáshoz való jog

Bár a lakhatáshoz való jog a jelenlegi alkotmányban nem szerepel, mind a négy alkotmánykonceptióban megjelenik. Az alapvető jogokkal kapcsolatos változtatások közül ez az egyetlen kérdés, melyben egyetértés van a négy párt véleményében. Míg a Fidesz tervezete azt írja, hogy „Magyarország törekszik az emberhez méltó lakhatás feltételeit biztosítani”, addig az MSZP a „lakhatás elősegítéséhez való jog”-ról ír, az LMP a „lakhatáshoz való jog”-ot kívánja biztosítani, a Szociális Unió szerint pedig „a Köztársaság előmozdítja a lakhatáshoz és a lakhatás biztonságához való jog érvényesülését”.

3.15. Menedékjog

A menedékjog kérdése csak az LMP koncepciójában kiemelt kérdés. Az ökopárt úgy változtatna a jelenleg hatályos alkotmányon, hogy ne csak azok kaphassanak menedékjogot, akiket üldöztetnek hazájukban, hanem azok is, akik súlyos természeti katasztrófák miatti menekültek el.

3.16. Honvédelmi kötelezettség

A honvédelmi kötelezettséggel kapcsolatban kizárólag a Fidesz fogalmazott meg módosítási javaslatokat. A jelenleg hatályos alkotmányhoz képest hiányzik a koncepcióból, hogy lelkiismereti okból meg lehet tagadni a katonai szolgálatot (holott az Európai Unió Alapjogi Chartája is tartalmazza ezt a passzust), ugyanakkor rendelkezik egy önkéntes honvédelmi tartalékos rendszer létrehozásáról.

3.17. Egyéb jogok

Az egyes pártok ideológiáját, országról alkotott elképzelését jól mutatja, hogy a fenti jogokon túl milyen alapjogokkal egészítenék ki a jelenleg hatályos alaptörvényt. A kormánypártok a környezetvédelemmel kapcsolatban hivatkoznak a biológiai sokféleségre és a természeti erőforrásokra mint a nemzet közös örökségére. Ideológiájából adódóan az LMP is több bekezdést szán a környezetvédelemre: az egészséges környezethez, a fenntartható fejlődéshez való jog és a természeti értékek megőrzése is szerepel alaptörvény koncepciójában. A Szociális Unió koncepciója az emberi faj fennmaradásának érdekében megfogalmazott köteleességeket tartalmazza, így például az élet minden formájának tiszteletét, a természeti erőforrások fenntartható használatát, a nem anyagi értékek megőrzését.

A Fidesz számos új jogot és kötelezettséget megfogalmaz az állami hatóságok működésével kapcsolatban. Így koncepciójába belekerült a részrehajlás nélküli hatósági ügyintézés, a hatóságok döntéseinek indoklása, az ügyek ésszerű határidőn belüli elbírálása a bíróságokon. A kormánypártokon kívül az LMP-t érdekli még a kérdés: ők a kérelmezési és panaszjog esetében írják elő a (hatóságoktól érkező) érdemi válaszhoz való jogot.

A Fidesz a fentiekén túl kiemelten foglalkozik a gyermekek és a családok jogaival, illetve külön pontot szentel a jelnyelv védelmének.

3.18. Összefoglalás

A négy párt koncepciója alapján látszik, hogy a Fidesz tervezete - figyelembe véve az EU Alapjogi Chartáját - tartalmazza a legalaposabb átalakításokat az alapvető jogok és kötelezettségek tekintetében. Mindössze néhány olyan alapjog van, melyhez a kormánypárt nem nyúl hozzá, és számos új kötelezettséget is megfogalmaz. A jelenlegi alkotmányhoz képest kiterjedtebbek lesznek a munkához kapcsolódó jogok, az egészséges környezettel kapcsolatos jogok, a megfelelő ügyintézéshez való jogok köre, valamint a családok és a gyermekek védelme. A szociális jogok tekintetében az állam „kötelességei” egyrészt „törekvéssé” puhulnak, másrésztől kibővül a védettek köre az anyákkal és idősekkel. Az alkotmány részévé válik a mind a négy párt által követelt lakhatáshoz való jog.

A jelenlegi állapothoz képest visszalépés lehet, hogy a Fidesz tervezete nem tartalmazza a szólásszabadsághoz való jogot és a sajtó sokszínűségének védelmét. Az alkotmányjavaslat nem deklarálja, hogy tilos politikai célt szolgáló fegyveres testületet létrehozni, illetve hogy kizárólag törvényes célokra lehet szervezet alapítani. Ugyancsak nem tartalmaz a szöveg utalást arra, hogy lelkiismereti okból meg lehet tagadni a katonai szolgálatot.

Az MSZP kevés teret szentel az állampolgári jogoknak és kötelezettségeknek, gyakorlatilag címszavakban felsorolja a nemzetközi egyezményekben található jogok körét. Ebből következően olyan alapvetőnek tekinthető témákban nincs javaslata a pártnak a jogok bővítésére, pontosítására, mint a munkához való jog, vagy a jog- és esélyegyenlőség.

A Lehet Más a Politika kiemelten foglalkozik az utóbbi évtizedekben fontossá vált jogok védelmével, így az egészséges környezethez való joggal, az információs önrendelkezés jogával, a korlátozott cselekvőképességűek szavazati jogával, vagy a természeti katasztrófák miatt menekültek befogadásával.

A Szociális Unió szövegtervezete az alapvető jogokról szinte egyben megegyezik a jelenleg hatályos alkotmány szövegével, a legfontosabb kivételek a teljes foglalkoztatottság iránti igénye, az emberi faj fennmaradását szolgáló kötelességekről szóló passzus és az egyházak munkájának elismerése.

Az állampolgári kötelezettségek tekintetében a Fidesz és a Szociális Unió ugyanazon kötelességet állapítja meg a tulajdonnal kapcsolatban, miszerint a tulajdon társadalmi felelősséggel jár. A Fidesz szerint munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához is. Az MSZP és az LMP nem javasol új kötelezettségeket az állampolgárok számára.

4. Az állam intézményrendszere

4.1. Országgyűlés és Kormány

Egy ország alkotmányos berendezkedésének fontos jellemzője a törvényhozás és a végrehajtó hatalom viszonya. Az 1989-es alkotmányt a hatalmi ágak elválasztásának és az egyes ágak függetlenségének kifejezetten erős jellege, a korlátozott parlamentarizmus jellemzi, ahol a többség és a kormány hatalmát erős ellensúlyok korlátozzák. Az Országgyűlés szerepében és felépítésében jelentős változást egyedül a Szociális Unió javasol. A Szili Katalin féle tervezet kétkamarás Nemzetgyűléssé alakítaná át a törvényhozást, ahol az alsóház, a Képviselőház töltené be a mostani országgyűlés szerepét, míg a Felsőház egyszeri, halasztó hatályú vétóval rendelkezne. Tagjai – többek közt - az érdekképviselői szervek, egyházak, nemzeti és etnikai közösségek küldöttei lennének, akiket öt évre választanak. Az összes többi párt az egykamarás országgyűlést támogatja.

A Fidesz koncepciójának legfontosabb változtatása, hogy ha március 31-ig nem fogadják el az ország költségvetését, akkor új választást kell tartani. Ez a kitétel ugyanígy szerepel az LMP programjában is. Az LMP ugyancsak feloszlatóvá tenné az országgyűlést abban az esetben, ha bizonyos számú alkotmányos mulasztást adott határidőre nem számol fel, illetve ha jelentősen eltér a kormányprogramjától. Az ökopárt bevezetné annak lehetőségét is, hogy az államfő elmozdíthasson egy adott minisztert, ha azt több alkalommal leszavazza a parlament interpelláció során. Összességében mind a Fidesz, mind az LMP a mostaninál több lehetőséget biztosítana arra, hogy a parlament a négyéves ciklusa letelte előtt feloszlásra kerüljön.

A kormánypárt külön cikkben foglalkozik az Országgyűlés és a kormány szerepével európai uniós ügyekben, deklarálva, hogy a Kormány az európai uniós döntéshozatal során az Országgyűlés állásfoglalásának alapulvételével jár el. Erősödik a Fidesz szövege alapján a miniszterelnök szerepe: ő felel a kormány általános politikájának meghatározásáért. Az általános politika meghatározását az MSZP a Kormány és a miniszterelnök közös felelősségként határozza meg. Az LMP koncepciója foglalkozik a választások után sokszor elhúzódó kormányalakítás kérdésével is, javaslatot téve annak felgyorsítására.

Az MSZP a törvényhozással kapcsolatban két fő szempontot emel ki koncepciójában: az országgyűlési választások arányos rendszerét (feltehetően a jelenlegi vegyes rendszert leváltandó) és a mentelmi jog fenntartását.

4.2. A Köztársasági Elnök

A köztársasági elnöki intézmény kapcsán a Fidesz és az MSZP álláspontja kifejezetten hasonlít egymásra. A két rivális párt között egyetértés van abban, hogy az államfő szerepe az új közjogi rendszerben is gyenge legyen. Fontos módosítás azonban a Fidesz alkotmánytervezetében, hogy a Köztársasági elnök a Költségvetési Tanáccsal együtt képes lehet „blokkolni” egy ellenérdekelt kormányzást – a Fidesz alkotmánytervezete e két hivatal „együttműködése” elég ahhoz, hogy új választásokat írjanak ki Magyarországon.

Ez államfői utóbbi jogkör egyébként szerepel az LMP javaslatában (de a Költségvetési Tanács vétőjoga nem), sőt az Országgyűlés sorozatos alkotmányos mulasztása esetén is megilletné a feloszlítás joga az államfőt. Az LMP és az MSZP javaslata annyiban viszont egyezik, hogy mindkét koncepció szerint pontosítani kéne az államfő jogkörére vonatkozó alkotmányos szabályokat.

A köztársasági elnök közvetlen választására sem az MSZP, sem a Fidesz nem tesz javaslatot. Az LMP koncepciójában azonban „felmerül” a közvetlen választás lehetősége, a Szociális Unió alkotmánytervezete némileg önmagának is ellentmond – nem tisztázott, hogy a parlament két kamarája, vagy a nép választja az államfőt. Szili Katalin néhány kisebb jelentőségű ügyben változtatna az államfői működés szabályain is.

4.3. Alkotmánybíróság

A magyar Alkotmánybíróság az elmúlt húsz évben európai összehasonlításban is kiterjedt jogkörrel rendelkezett. Az intézmény hatásköreinek sérülése okozta a tavalyi év egyik legnagyobb politikai botrányát, amely nemcsak utcai tüntetésekhez vezetett, hanem az MSZP és az LMP is erre hivatkozva szállt ki az alkotmányozási folyamatból. A Fidesz és a Szociális Unió gyakorlatilag egy állásponton van abban, hogy a költségvetési és adózási kérdésekben továbbra is csak alapjogok sérülése esetén semmisíthessen meg törvényt az Alkotmánybíróság. Abban is egyetértenek, hogy a testület elnökét ne a bírák, hanem az Országgyűlés válassza meg. A két javaslat között azonban így is van több eltérés, elég csak az előzetes normakontroll tervezett fideszes változásait említeni, illetve azt, hogy míg a Fidesz az intézmény 11 tagját 12 évre választaná, addig a Szociális Unió az eddigi szabályokat követve szintén 11 tagban, de 9 éves megbízásban gondolkodna.

Az Alkotmánybíróság hatásköreinek körüli politikai törésvonal erősségét jelzi, hogy az MSZP és az LMP is fő helyen jelezte egyet nem értését az intézmény hatásköreinek csorbításával. Az LMP a hatáskörök visszaállításával nem is elégedne meg, sőt számos új jogkörrel növelné az Alkotmánybíróság hatalmát. Így többek között az AB megállapíthatná a kormányprogram megsértését, a mulasztásos alkotmányértékeket jogi következményekhez köthetné, és

elhúzódo parlamenti döntésképtelenség esetén a Legfőbb Ügyész és a Legfelsőbb Bíróság elnökének jelölése is átszállhatna rá. Az MSZP az Alkotmányban mondaná ki az alkotmányvédelem elért szintjének védelmét, azaz a hatáskörök szűkítésének tilalmát. A két ellenzéki párt egyaránt kiiktatná az alkotmánybírók újraválaszthatóságát, és lehetővé tennék, hogy az AB ideiglenesen felfüggeszse a normakontroll alatt álló jogszabályok alkalmazhatóságát. Az MSZP 9 éves mandátumokban gondolkodik, az LMP nem ír változtatásokról, így vélhetően szintén egyetért a jelenlegi szabállyal.

4.4 Helyi önkormányzatok

Hatalmas különbségek rajzolódnak ki az egyes pártok önkormányzati elképzelései között, nincs két javaslat, amely hasonlítana egymásra. A Fidesz javaslatában nemcsak az számít újdonságnak a jelenlegi szabályozáshoz képest, hogy újra bevezetné a vármegye elnevezést, de az önkormányzati ciklus hosszát is megváltoztatná (5 évre növelné). A Fidesz elképzelései alapján továbbá az Országgyűlés a Kormány indítványára feloszlathatja az alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testületet, illetve a helyi önkormányzat részére kötelező feladat-és hatáskört törvény állapíthat meg. Fontos új elem, hogy a Fidesz javaslata reagál az önkormányzati eladósodottság kérdésére: törvény előírhatja kölcsön felvételéhez a fővárosi vagy vármegyei kormányhivatal hozzájárulását. A jelenlegi status quo-hoz az MSZP koncepciója áll a legközelebb. Lényegi változtatásnak nyithatna helyet az, hogy lehetővé tenné a választott regionális önkormányzatok létrehozását. Az MSZP koncepciója alapján egy új alkotmány különbséget tenne a kötelező és az önként vállalt feladatok között is.

Az LMP a jelenlegi helyzethez képest jelentős lépést tenne a helyi közösségek erősítése irányába és támogatná a szubszidiaritás elvének alkotmányba foglalását. Ez lehetőséget nyújtana ahhoz, hogy a rész-önkormányzatiság (város- és településrész önkormányzata) alapelve a gyakorlatban is széles körben elterjedjen. Az ökopárt politikai álláshalmozással kapcsolatos javaslatai itt is megjelennek: rögzítenék a polgármesteri és az országgyűlési képviselői megbízatás összeférhetetlenségét. E kérdésben az LMP egy platformon van Szili Katalinnal. Szintén érdekesség, hogy az LMP kihagyná az alkotmányból a kerületeket. Mint írják, a „Fővárost tekintik természetes egységnek”.

Szili Katalin pártjának javaslata jelentené a legnagyobb szakítást a mostani önkormányzati rendszerrel. A kistéleplések „vonzáskörzeti községekké” válnának, és a megyék mellett a régiók is alkotmányban foglalt területi egységekké válnának. A járás területe -- adott lehetőség szerint -- lefedi az egyéni képviselői választókerületet. A Szociális Unió változtatna az önkormányzati választások szokott időpontján is: az általános képviselőházi választást követő második év október hónapjában kerülne megrendezésre. Az egyik legmeglepőbb változtatás pedig a „munkáltatói jogokhoz” kapcsolódna: a városi polgármester, valamint a megyei közgyűlés elnöke feletti munkáltatói jogokat a Köztársaság Elnöke, városi-, járási-,

valamint a regionális önkormányzat jegyzője feletti munkáltatói jogokat pedig az illetékes kormányhivatal vezetője gyakorolja.

4.5 Országgyűlési biztosok

Az országgyűlési biztosok intézményét szintén nagy véleménykülönbségek jellemzik. A jelenlegi feladatköröket és feladatmegosztást kizárólag MSZP tartja megfelelőnek. Szili Katalin a négy biztosi intézményből hármat megtartana, megadná azonban a lehetőséget arra, hogy a képviselők bármilyen alkotmányos alapjog védelmére újabb biztosi intézményt hozzanak létre. A Fidesz javaslatából akár egy drasztikus csökkentési elképzelés is kiolvasható, kizárólag az állampolgári jogok országgyűlési biztosa maradna meg biztosan a kormánypárt tervezete szerint.

A középutas MSZP-vel és a biztosi intézményt kevésbé fontosnak tartó Fidesszel szemben az LMP tovább bővítené és erősítené az ombudsmani rendszert. Ez általában véve is illeszkedik az LMP alkotmánytervezetébe is, hiszen a párt a parlamenti és független ellensúlyok erejét növelné a kormánnyal szemben.

4.6 Állami Számvevőszék

Az Állami Számvevőszék körüli politikai viták tükröződnek az alkotmánykoncepciókban is. A jelenleg két volt politikust az elnöki és alelnöki pozíciókban tudó intézménnyel kapcsolatban az MSZP és az LMP is szigorú politikai összeférhetetlenségi szabályokat alkotna. Az MSZP javaslata alapján minden olyan szereplő összeférhetetlen lenne, aki a megbízatást megelőző öt évben politikai tisztséget töltött be. Az LMP konkrétan felsorolja, hogy milyen funkciókból érkező személyeket zárna ki: azokat, akik az előző ciklusban önkormányzati vezetők, parlamenti pártok, állami, önkormányzati cégek vezető tisztségviselői, költségvetési szervek felelős vezetői, parlamenti képviselők voltak.

Az ökopárt egyik zászlóshajó-témájában is központi szerepet adna az ÁSZ-nak: beleírná az alkotmányba, hogy ez az intézmény az állami korrupcióellenes fellépés központja. Az MSZP jelentősen átalakítaná az ÁSZ-t, újraírná a jelenlegi feladat- és hatásköreit, de azt nem részletezi a koncepció, hogy ez milyen elemeket érintene. A Fidesz nem változtatna a korábbi alkotmányban rögzített kereteken, és a Szociális Unió leglényegibb módosítási javaslata is mindössze az elnöki és az alelnöki mandátum hosszán változtatna: 12 helyett 6 évre szólna a kinevezés.

4.7 Költségvetési Tanács

Bár a Költségvetési Tanács intézményét a jelenleg hatályos alkotmány nem említi, mégis a Fidesz, az MSZP és az LMP alkotmánykoncepciójában is szerepel az intézmény. A Szociális Unió viszont nem említi. A Tanács költségvetési forrásait korábban igencsak megnyirbáló Fidesz szánja az összes párt közül a legerősebb jogköröket a szervezetnek, hiszen annak előzetes hozzájárulása lenne szükséges a költségvetés jóváhagyásához. A Fidesz koncepciója alapján a Tanács tagjai a köztársasági elnök által kinevezett elnök, a Magyar Nemzeti Bank elnöke és az Állami Számvevőszék elnöke.

Az MSZP szerint is „jelentős szerepet tölt be az államháztartás szakmai kontrolljában” a Tanács, de ennek részleteit nem említik. A Lehet Más a Politika javaslata szerint pedig a Költségvetési Tanács nem csak a kormánypártok, hanem az ellenzék költségvetési javaslatait is vizsgálná, feltételezhetően azon célból, hogy irreális javaslatokat ne tárgyaljon a Parlament és ilyenek ne kerüljenek a közvélemény elé.

4.8 Bírói szervezet és ügyészség

Az igazságszolgáltatás mind a négy párt tervezetében megmarad független hatalmi ág, de a Fidesz javaslatában jelentős átalakítások történnek a szervezetet illetően. A Legfelsőbb Bíróság helyett a Kúria lesz az új legfőbb bírósági szerv, melynek elnökét kilenc évre választják. Az MSZP ezzel szemben 6 évre választaná a Legfelsőbb Bíróság elnökét. Az LMP koncepciójának érdekessége, hogy négyötödös többséggel választaná a LB elnökét.

A fideszes tervezet nem tesz említést az Országos Igazságszolgáltatási Tanácsról, ebből akár a szervezet megszűnése is következhet. Ezzel szemben a Szocialista Párt kétharmados bírói többségű szervet állítana fel, mely a bírák és bírósági vezetők tekintetében a személyügyi jogköröket gyakorolná. A fideszes alkotmánytervezet kiemeli, hogy a bíróságok a döntéseik során kötelesek tiszteletben tartani a kiegyensúlyozott költségvetési gazdálkodás elvét.

A Magyar Szocialista Párt koncepciója a többi fejezethez képest arányaiban igen hosszú részt szentel a bíróságok kérdésének. Az MSZP hangsúlyozza, hogy az igazságszolgáltatás állami monopólium. A szocialisták javasolják, hogy az igazságszolgáltatás költségeit külön fejezetben biztosítsa a központi költségvetés, és e fejezet költségvetése nem lehet kevesebb a költségvetési mérleg főösszeg 1%-ánál, valamint az előző évi fejezeti főösszeg nettó értékénél. A szocialisták külön kiemelik a bírósági ítéletek nyilvánosságra hozatalának alapelvét. A Lehet Más a Politika javaslatai irányukban megegyeznek a szocialisták javaslataival, a Szociális Unió pedig szó szerint a jelenlegi szabályozást hagyná meg, annyi kiegészítéssel, hogy a bírói kinevezés alsó korhatárát 35 évre változtatná.

Az ügyészség intézményét illetően a fideszes koncepció egyik legfontosabb változtatása, hogy az „ügyészség az állam büntető igényét érvényesíti”, szemben a jelenlegi szabályozással, ahol elsősorban a jogok védelméről gondoskodik. Az ügyészséggel kapcsolatban a hangsúlyt az MSZP szerint is „a jogsértő magatartások elleni fellépésre és a jogsértések megelőzésének

elősegítésére” kell helyezni. A Fidesz javaslata szerint a legfőbb ügyészt kilenc évre választja a Parlament kétharmados többséggel. Az MSZP és az Lehet Más a Politika ezzel szemben hat évre választaná, és ismét interpellálhatóvá tenné. A Szociális Unió Főügyésznek hívná a legfőbb ügyészt, de interpellálhatóságát nem támogatná.